

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 17 februari 1922 kl. 9 f. m.

*Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 2,
i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl.
Maj:t angående beräklandet av den till grund för
dyrtidstilläggen liggande levnadskostnadsindex.*

Uti en inom andra kammaren av herr *Ryberg m. fl.* väckt, till *Motionen.* utskottet remitterad motion, nr 154, hava motionärerna yrkat, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte snarast låta verkställa en allsidig utredning om levnadskostnadsindexens förändring rörande beräkning av densamma m. m. med hänsyn tagen till vad i motionen anförts, samt att Kungl. Maj:t måtte i sammanhang med en kommande proposition om dyrtidstillägg, grundad på levnadskostnadsindex, bereda riksdagen möjlighet att besluta om nämnda index och vad därmed ägde sammanhang.

Beträffande den motivering, som framställts för det gjorda yrkandet, får utskottet hänvisa till motionen.

Såsom motionärerna i sin motion erinrat om, hava jämväl riksdagens revisorer i den om deras under år 1921 verkställda granskning av statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning avgivna berättelse gjort vissa anmärkningar mot socialstyrelsens beräkning av levnadskostnadsindex. *Anmärkning av riksdagens revisorer.*

Över sagda anmärkningar har socialstyrelsen efter anmodan av Kungl. Maj:t inkommit med förklaring, vilken finnes intagen i del III av riksdagens revisorers berättelse.

Då de i motionen framställda anmärkningarna i huvudsak sammanfalla med de av riksdagens revisorer framställda anmärkningarna, har utskottet, efter tagen del av socialstyrelsens ovannämnda förklaring, icke *Utskottet.*

ansett nödigt infordra något yttrande från socialstyrelsen över den nu avgivna motionen. Däremot har utskottet haft tillfälle att av vederbörande tjänsteman hos socialstyrelsen inhämta närmare uppgifter om sättet för socialstyrelsens beräkning av indextalet.

Enligt vad utskottet funnit, avse de i motionen framställda anmärkningarna i huvudsak två särskilda förhållanden. Dels har i motionen gjorts anmärkning på, att de till grund för styrelsens beräkningar inhämtade prisuppgifterna tagas huvudsakligen från sådana orter inom landet, där levnadskostnaderna måste anses vara jämförelsevis höga, under det att uppgifter från billigare orter och särskilt landsbygden har mindre inflytande på beräkningarna. Dels har gjorts gällande att de av socialstyrelsens ombud i orterna införskaffade uppgifterna i åtskilliga fall icke skulle giva en tillförlitlig bild av de verkliga prisförhållandena.

Den första av ovannämnda anmärkningar synes visserligen i fråga om själva sakförhållandet vara fullt riktig, men icke desto mindre torde den sakna egentlig betydelse och grunda sig på en ganska allmänt utbredd missuppfattning av indexberäkningens innebörd. Indextalet är nämligen icke avsett att utgöra någon mätare på levnadsomkostnadernas absoluta storlek, utan indextalet har till uppgift att i procenttal angiva den förskjutning i levnadsomkostnaderna, som ägt rum sedan tiden närmast före världskriget eller, närmare angivet, juli månad år 1914. Då den stegring, som därefter inträffat, i stort sett torde vara beroende av penningvärdets fall och prisbildningen på världsmarknaden, torde densamma i allmänhet vara ungefär enahanda på billigare orter som på dyra. Det kan visserligen vara möjligt, att prisutvecklingen ej gått fullt parallellt i städerna och handelscentra å ena sidan samt avlägsnare orter och den rena landsbygden å den andra. Det lär emellertid beträffande orter, tillhörande den senare kategorien, likaväl kunna inträffa, att de i fråga om nu pågående prissänkning förete en ogynnsam prisutveckling i jämförelse med de förra. Ett införande av dessa billigare orter vid indexberäkningen kunde därför möjligen rent av komma att verka hämmande vid indextalets nedgång, eller just det motsatta till vad motionärerna avsett. Härjämte måste det givetvis medföra rubbning i kontinuiteten att nu medtaga en del orter, från vilka primäruppgifter från tiden före kriget saknas.

Slutligen bör det icke förbises, att den övervägande majoriteten av statens befattningshavare, vilkas avlöningsförmåner regleras på grundval av indexberäkningarna, hava sin verksamhet förlagd till städer och stadsliknande samhällen, varför det synes skäligt att övervägande hänsyn tages till de å olika orter rådande prisförhållandena.

Beträffande den gjorda anmärkningen att prisuppgifterna från en del håll visat sig mindre tillförlitliga, torde sådana uppgifter i stort sett, i den mån de icke redan vid socialstyrelsens granskningsarbete blivit korrigerade, endast i mindre grad öva inflytande på det slutliga indextalet. Enligt vad utskottet inhämtat tillsätts socialstyrelsens ombud genom sorgfälligt urval i samråd med kommunalmän på i orten ledande ställning. De av ombuden lämnade uppgifterna lämnas också till granskning av kommunala myndigheter i varje uppgiftsort. I Stockholm och Göteborg utföres denna granskning av städernas statistiska kontor. I andra städer lämnas uppgifterna vanligen till drätselkammaren och på övriga orter till den kommunala förvaltningsmyndigheten. Av det nu angivna torde framgå att det ankommer på de kommunala myndigheterna själva att förskaffa sig nödigt inflytande på primäruppgifterna samt ingripa, därest befogade anmärkningar mot vederbörande uppgiftssamlare kunna göras. Utskottet finner det emellertid vara synnerligen angeläget att socialstyrelsen gör allt vad i dess förmåga står för att tillse, att kommunerna icke underlåta att med tillbörlig skyndsamhet och noggrannhet verkställa ifrågavarande granskning.

Beträffande sista delen av motionärernas yrkande, eller den del, som avser behandlingen av en kommande proposition om dyrtidstillägg, torde denna fråga icke behöva komma under bedömande i detta sammanhang.

Vid överbägande av det nu anförda samt vad ovan angivna handlingar i ämnet utvisa har inom utskottet den mening gjort sig gällande, att någon omläggning av socialstyrelsens beräkningsgrunder i sin helhet icke är av behovet påkallad. Utskottet är emellertid förvissat om att de anmärkningar, som framkommit, i vad de avse mera underordnade detaljer inom utredningsarbetet kunna och böra i mån av befogenhet beaktas av socialstyrelsen utan att särskild framställning behöver av riksdagen avlätas till Kungl. Maj:t.

På grund av det nu anförda får utskottet hemställa,

att herr Rybergs m. fl. ifrågavarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 februari 1922.

På utskottets vägnar:

ERIK LAURÉN.

Närvarande: herrar *Laurén, Andersson* i Rasjön, *Blomqvist, Norling, Fjellman, Johanson* i Hörninge, *Lindmark, Norsell, Hansson* i Bäck och *Andersson* i Tungalsta.

Reservation

har anmälts

1:o) av herr *Johanson* i Hörninge.

2:o) av herrar *Andersson* i Rasjön och *Hansson* i Bäck, vilka ansett, att fjärde stycket i utskottets motivering bort erhålla följande lydelse:

»Beträffande åter anmärkningen rörande de insamlade prisuppgifternas tillförlitlighet kan utskottet icke underlåta att framhålla betydelsen av, att dessa verkligen ge en oförvanskad bild av prisförhållandena å de respektive orterna. Att uppenbart oriktiga uppgifter understundom inkomma, framgår av socialstyrelsens ovannämnda förklaring, och även om vid siffermaterialets bearbetning åtskilliga av dessa bortjusteras, så kan man hysa den farhågan, att andra icke uppmärksammade fel kvarstå och obehörigt inverka på indexen; då den centrala granskningsmyndigheten väl endast i fråga om vissa varuslag kan på avstånd bedöma de uppgivna prisernas rimlighet. Den kontroll, som de kommunala myndigheterna i uppgiftsorterna för närvarande ha tillfälle att öva, sker åtminstone på flera håll ganska summariskt och består i allmänhet av yttranden i efterhand avseende längre tidsperioder. Det synes utskottet, som om det nu tillämpade systemet för uppgiftsinsamlingen innebär en något för stor tilltro till en enda persons omdöme och objektivitet, samt att därför en skärpning av den lokala kontrollen över prismaterialet vore önskvärd. Eventuellt kunde uppgifterna granskas och verifieras av ombud för länens hushållningssällskap eller respektive orters köpmannasammanslutningar, eller ock andra lämpliga åtgärder vidtagas i syfte att ernå större säkerhet för de inkommande primäruppgifternas pålitlighet och för att skingra den misstro, som nu råder mot levnadskostnadsindexberäkningen.